

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Compendivm Concertationis, Hvivs Secvli Sapientivm Ac Theologorum, super erroribus moderni temporis

Bundere, Jan van den

Venetijs, 1548

De gratia, & libe[ro] arb[itrio]. ti. 7

urn:nbn:de:hbz:466:1-36077

DE GRATIA ET LIB. ARB.

quit, erga omnes bonitas Dei, ut nostra uelit esse merita, quæ sunt ipsius dona. Et pro his quæ largitus est, æterna præmia sit daturus. Adstipulatur & nostræ sententiæ illud Basilij in sermone, ut Deo placeamus. Nos, inquit, quotidie uocas ad uitæ frugem: partim timore poenæ perterres, partim mercede, & præmijs inuitas, nunc lege naturæ admones, &c. Quomodo autem meritis utendum sit, habet Bernardus allegatus supra tit. 5. art. 8. circa finem.

DE GRATIA ET LIBERO ARBITRIO TITVLVS VII. ARTICVLVS PRIMVS.

RHET. **D**icit Hier. Nō est hominis uia eius, nec uiri est ut ambulet & dirigat gressus suos. Et Paulus. Non sumus sufficiens ex nobis quasi ex nobis cogitare aliquid: sed omnis sufficientia nostra ex Deo est. Et iterū ait Esaias: Omnia opera nostra operatus es in nobis domine. Ex his facile elicitur nullam nobis esse arbitriū libertatem.

THEO. Solicite hic ambulandum homini existimo: ne unam declinans, in aliam incidat hæresim: hoc uerò proprium noueris hæreticis, ut unitatem tenere nequeant. Nō enim cum Christo colligunt: sed dissipant. Bardeanes quidam Syrus, ut habet August. in lib. de hæresibus cap. 35. fatetur ascripsit conuersationes hominum. Manichæus uerò peccato primi parentis sic ait perijsse liberum hominis arbitrium, ut nemo iam potestatem habeat bene uiuendi: sed omnes in peccatum carnis suæ necessitate cogantur. Petrus autem Abbalardus omnia dixit absoluta necessitate

euenire: neque Deum posse facere, nisi quæ facit. Quem imitatus est Ioannes Vvicleff. Afferunt & Albanenses peccatum non esse à libero arbitrio. Lutherus uerò docet, quòd liberum arbitrium non est dominus suorum actuum ipsumq; non agere, sed potius pati contendit. Hi omnes libertatem arbitrij homini auferunt. Pelagiani uerò econtrariò sic efferunt liberum uoluntatis arbitrium, ut gratiæ Dei locum non uideantur relinquere: Nam gratiam Dei atque eius adiutorium non ad singulos actus necessariò dari asserunt: Sed in hominis esse libera potestate, etiam omnia perfectionis opera per liberum solum arbitrium perficere, Hoc solum diuinæ gratiæ tribuunt, quòd talem hominem condiderit Deus naturæ, ut hæc possit. Pelagianorum & Manichæorum errores, pluribus uoluminibus exterminauerunt tam Hieronymus quàm Augustinus.

Vt autem eam materiam sub compendio perstringamus: dicimus hominem liberum habere uoluntatis arbitrium: in malum quidem per se: in bonum uerò gratia Dei mouete & adiuuante, secundum illud Osee. Perditio tua Osee. 13 ex te Israel: tantummodo in me auxilium tuum. Hanc arbitrij libertatem insinuauit dominus dum ait ad Cayn: Gene. 4. Nonne si bene egeris recipies: sin autem malè, statim in foribus peccatum aderit: Et in Deuteronomio: Considera, inquit, q; hodie pposuerim in conspectu tuo uitam & bonum: & econtrariò mortem & malum, ut diligas dñm Deum tuum: & ambules in uijs eius, & uiuas: & multiplicet te, benedicatq; tibi. Si autem auersum fuerit cor tuum, & audire nolueris, prædico tibi hodie, q; pereas, & paruo tempore moreris in terra: ad quam Iordane transmissio ingre-

DE GRATIA ET LIB. ARB.

dieris possidendam. Et dum ait Salomoni. Postula à me
 1. Reg. 3. q. uis, ut dem tibi. Pari forma dixit David, Siquis sponte
 1. Par. 26. offert, impleat manum suam hodie. Sapiens quoque ait:
 Eccles. 15. Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illū in ma-
 nu consilij sui. Adiecit mandata & praecepta sua. Si uo-
 lueris mādāta seruare, cōseruabunt te. Apposui tibi aquā
 & ignem: ad quod uolueris porrige manum tuam. Et ite-
 rum dominus per Esaia. Si uolueritis & audieritis me,
 Esa. 1. bona terrae comedetis. Et saluator ait. Hierusalem quae uo-
 Matth. 23. cidis pphetas, &c. quoties uolui uos congregare, quema-
 admodum gallina congregat pullos suos sub alas, & non
 Luca. 9. luiti. Et rursus: Siquis uult post me uenire, abneget semel
 Apoc. 2. ipsum, &c. Dicit etiam in Apoc. Dominus, Dedi illi tem-
 pus poenitentiae: & non uult poenitere. Articulus. 2.

Vel liberum arbitrium, uel gratiae necessita-
 RETH. tem ab homine auferre oportet. Nam si liberū
 habet opandi arbitriū, gratiae alterius adminicu-
 lo nō eget. Si uero indiget, liber non est homo.

Quemadmodum titulo praecedenti deduximus meri-
 THEO. tum non secludere Dei gratiam, sed ab ea causari: ita libe-
 rum arbitrium complecti diuinam gratiā curabimus edo-
 cere. Ut autem hoc perspicuum fiat, quasi pro basi confi-
 temur illud Apostoli. Non sumus sufficientes ex nobis
 2. Cor. 3. quasi ex nobis cogitare aliquid: sed omnis sufficientia no-
 stra ex Deo est. Quid enim tam in nostra uidetur pote-
 state, quā uelle ipsum? Nihil profecto ait August. lib. 3.
 cap. 3. de libe. arbit. Velle autem non possumus, nisi Deus
 per gratiam praeuenientem largiatur ut uelimus, teste apo-
 stolo qui ait: Deus operatur in nobis uelle, & perficere,
 Philip. 2. pro uoluntate sua bona. Vbi & glos. ordi. Per proprium

arbitrium, nisi gratia Dei ipsum adiuuetur, nec ipsa bona uoluntas esse in homine pōt. Cōfirmat hoc ueritas ipsa dicens. Nemo potest uenire ad me, nisi pater meus qui misit Ioan. 16. me, traxerit eum. Rursus per Ezech. dicit dominus. Da- Ezech. 36. bo eis cor aliud, & spiritum nouum dabo eis: ut in praeceptis meis ambulent. Et iterum. Ego faciam domus Israel nō propter uos, sed propter nomen meum sanctum quod prophanaſtis in gentibus, & sanctificabo nomen meum magnum. Ego faciam, inquit, non propter uos, aut propter merita uestra praecedentia, sed propter nomen meū. Ibidem.

Patet itaque quod nihil possumus uelle boni, nisi uoluntatem moueat spiritus sanctus, & nisi gratia Dei nos praeueniat ut uelimus. Docet & hoc August. lib. 2. cap. 18. de pec. meritis sic inquit. Liberum arbitrium huc atque illuc sic flectitur, ut malē uti malus possit, & bene bonus. Sed non nisi ex Deo bonam uoluntatem habemus. Paratur enim uoluntas à domino, qui operatur in nobis uelle & operari. Et iterum. lib. 1. cap. 4. contra duas epistolas Pelagij. Nō potest, inquit, homo aliquid uelle boni, nisi adiuetur ab eo, qui malū non pōt uelle, hoc est gratia Dei per Iesum Christū, secūdum illud Psal. Misericordia eius praeueniet me. Mouendo utiq; uoluntatem, ut bonū uelit. Hoc etiam habet Tertullia. in lib. definitionum ecclesiast. dogmatum cap. 21. Manet ad querendam salutem arbitrij libertas, id est, rationalis uolūtas: sed admonēte prius Deo, & inuitante ad salutem, ut uel eligat, uel sequatur. Et infra. initium ergo salutis nostrae Deo miserante habemus.

Articulus. 3.

Si necessario Deus praeuenit uoluntatem, ut RETH. bonum uelit: quomodo liberi sumus arbitrij?

DE GRATIA ET LIB. ARB.

THEO. Dat dominus gratuito, ut uelinus bonum. Verū quia omnia secundum sibi inditam naturam gubernat: uoluntatem quā liberam condidit, mouet quidem ut liberē uelit, non autem necessitate compellit, secundum illud Chryso. hom. de conuersione Pauli Tom. 6. Deus nolentes nō cogit: sed uolentes trahit. Nam si ipse uult, nos autem nō uolumus, ad nostrā salutem nihil proficiunt ea, quæ alioquin efficacia sunt: Non quia infirma sit eius uoluntas, sed quia cogere neminem uult. In libertate itaque hominis situm est, assentire uel dissentire diuinæ uolūtati, parere uel spernere eius motionem secundum illud sapientis. Ante hominem uita & mors bonum & malum, quid placuerit, datur illi. **Eccles. 15.** Confirmat & hoc Theop. super illo: Multi sunt uocati pauci uerō electi, dicens: Dei quidem est uocatio, electos autem fieri uel non: nostrum est. Et Hierony. contra Ioui. lib. 2. cap. 32. Liberi arbitrij nos condidit Deus: nec ad uirtutes, nec ad uitia necessitate trahimur: Alioquin ubi necessitas est, nec damnatio, nec corona est. Rursum idem in dialogo contra Pelag. lib. 3. episto. 17. In nostra, inquit, positum est potestate peccare uel non peccare: ad bonum uel ad malum extendere manum: ut liberum seruetur hominis arbitrium. Voluntas tamen nullo modo sufficit ad bonum, nisi auxilio superiori roboretur, ut ait Chrysost. homi. 85. in Matth. Ideoq; Deus cooperari nobis debet, ut quæ uolumus perficiamus. Velle adiacet mihi. **Rom. 7.** inquit Apostolus, perficere aut non inuenio. Nam Deus est qui operatur in nobis uelle, et perficere. Et rursus: Deus qui cœpit in uobis opus bonū, perficiet usq; in diē Christi. **Philip. 2.** Iesu. Hoc ipsum uoluit Hiero. cōtra Pelagi. epist. 13. dicens: Conditi sumus liberi arbitrij, sed ipsum liberum arbitrium

Dei nittur auxilio, illiusq; per singula ope indiget.

Dat itaque dominus ut bonum uelimus, per uoluntatem uerò nostram liberè acceptamus, et uolumus bonum. Dum autem uolumus bonum, nobis cooperatur Deus ut perficiamus: sicut praeuenit nos ut uellemus. Quāobrem Esa. 26 ei dicimus illud Esaie: Omnia opera nostra operatus es nobis domine. Et illud regij prophetae, Misericordia tua Psalm. praeueniet me. Et misericordia tua subsequetur nos. Et iterum: Misericordia tua domine adiuuabit me. Quid ergo coronat in nobis, atque laudat Deus? ait Hierony. in dialogo contra Pelagij haeresim parte. 1. episto. 17. Quod ipse operatus est: uoluntatem scilicet nostram, quae obtulit omne quod potuit: & laborem, quo contendit ut faceret, & humilitatem, qua semper respexit ad auxilium Dei. Homo enim liberè cooperatur diuino auxilio praeuenienti, & subsequenti. Dicit iterum Hieronymus ad Damasum: Liberum sic confitemur arbitrium, ut dicamus nos semp Dei indigere auxilio. Et tam illos errare qui dicunt cum Manicheo, hominem peccatū uitare nō posse: quā illos qui cū Iouinia. asserūt hominem nō posse peccare. Vterq; n. tollit arbitrij libertatē. Et Tert. li. 2. aduersus Marcionē: Nec boni, nec mali, inquit, merces iure pensaretur, ei qui aut bonus aut malus necessitate fuisset inuētus, nō uolūtatē. Cypri. aut ad Corne. Papam, lib. 1. episto. 3. sic habet. Homo libertati suae relictus, & in arbitrio proprio cōstitutus sibimetipsi uel mortem comparat, uel salutem.

Perpicuum fit ex his, quod gratia non tollat liberum uoluntatis arbitrium: sed perficiat, secundum illud Chrysost. de Adam & Eua, hom. 1. His ecclesiasticis regulis, & diuina sumptis auctoritate documentis, ita confirmati

DE GRATIA ET LIB. ARB.

sumus, ut omnium bonorum effectuum, atque operum, & omnium studiorum, omniumq; uirtutum, quibus ab initio fidei ad Deum tenditur, Deum profiteamur authorem, & non dubitemus ab ipsius gratia omnia hominis merita prouenire. Per quem item fit, ut aliquid boni uel le inueniamur & facere. Quo utiq; auxilio & munere Dei, non aufertur liberum arbitrium, sed liberatur, ut de tenebroso lucidum, de prauo rectum, de languido sanum, de imprudente sit prouidum. Agit quippe in nobis, quod uult & uelinus & agamus.

Constat itaque quod nihil boni ualeat liberum arbitrium, nisi gratia Dei adiuuetur. Nihilq; agat Dei gratia, sine libero arbitrio hominis rationis capacis cooperante. Docet hoc luculenter D. Grego. lib. 16. Moral. cap. 11. sic inquit. Quia diuina bonitas ut nos innocentes faciat, praeuenit. Paulus ait. Gratia Dei sum, id qd' sum. Et quia eadem gratiam nostrum liberum arbitrium sequitur, adiungit. Et gratia eius in me uacua non fuit, sed abundantius oibus laboraui. Vt ergo sine gratia se nihil esse ostenderet, ait. Non ego. Vt uero secum gratia operatum esse per liberum arbitrium demonstraret, adiunxit. Sed gratia dei mecum. Munditia itaq; manuum suarum innocens saluabitur, quia hic praeuenitur dono, ut innocens fiat. Cum ad iudicium ducitur, ex merito remuneratur.

Differuit haec ipsa concilium Mileuitanum contra Pelagianos conuocatum, ca. 5. Vbi dicitur, Quicumq; dicit. Si gratia non daretur, non quidem facile, sed tamen possumus etiam sine illa implere mandata Dei, anathema sit. Et cap. 4. Haec gratia non solum ostendit quid appetere sciamus, aut uitare: sed per illam nobis praestatur, ut quod

faciendum cognouerimus, etiam facere diligamus atque
ualeamus.

Articulus. 4.

Ait dominus per Ezechielem: Proiicite à uo R E T H.
bis omnes prauaricationes uestras, quas impiè Ezech. 18.
egistis in me: & facite uobis cor nouū, & spiri-
tū nouū, & facite oīa mandata mea. Igitur in no-
stro sitū uidetur arbitrio, ut ad deum nos cōuer-
tamur: & non gratiam p̄uenientem p̄stolemur.

Obiectioni tuæ respondet August. de gratia & libe. THEO.
arbi. ca. 3. Meminerimus (inquit) deum dicere: proiicite à Ezech. 18.
uobis omnes iniquitates uestras, cū ipse iustificet im-
piū. Meminerimus ipsum dicere, Facite uobis cor no-
uum, & spiritum nouum: Qui dicit. Dabo uobis cor no-
uum, & spiritum nouum dabo uobis.

Quomodo ergo quod dicit facite uobis, hoc dicit da- Ezech. 39.
bo uobis? Quare iubet, si ipse daturus est? Quare dat, si
homo facturus est, nisi quia dat quod iubet: & adiuuat,
ut faciat cui iubet? Semper est autem in nobis uoluntas li-
bera: sed non semper est bona. Aut enim à iustitia libera,
quando seruit peccato, & tunc est mala. Aut à peccato
libera est, quando seruit iustitiæ, & tunc est bona: Gratia
uerò dei semper est bona: & per hanc fit, ut sit homo bo-
næ uoluntatis. uide suprā tit. 3. art. 7. & art. 8. Artic. 5.

Quid sibi uult Apostol. dum ait: Non enim R E T H.
quod uolo bonum hoc ago, sed quod odi ma- Rom. 7.
lum, illud facio?

Dicunt Theologi duplicem esse hominis appetitum, THEO.
sensitiuum uidelicet, & rationalem: qui sibi inuicem aduer-
santur. Nam caro concupiscit aduersus spiritum, & spi- Galat. 5.
ritus aduersus carnem.

DE LEGIS OBLIGA.

Vult itaq; dicere. Et si uoluntas rationalis bonum appetat perficere, secundum fidem aut rectæ rationis dictamen: appetitus tamen sensitiuus renititur: & tantū aliquando hominē deflectit, ut operetur secundū appetitum sensitiuum, reluctā te rōne, quæ semp deprecatur ad optima.

DE LEGIS OBLIGATIONE, TITVLVS. VIII.

ARTICVLVS I.

RHET. **I**ustos non astrictos legi docet Apostolus, dum ait. Iusto non est lex posita. Et iterum. Si spiritu ducimini, non estis sub lege: Non ergo astringitur iustus operibus præstandis ipsa lege præscriptis.

THEO. Miror uos tam pueriliter labi. Absit à Paulo, ut uelit seruos Christi, ueluti filios gemini, absque lege aut iugo uiuere: ubi Christus tanta exhibuit obedientiæ præstandæ exempla. Ait enim aliquādo ipsemet Paulus. Quæ à Deo sunt ordinata sunt, quæ uerò ordinata sunt, sine lege esse non possunt. Legem autem præuaricari non licet. Angelis namq; & primis nostris parentibus legē condidit Deus, quam quia præuaricati sunt: angeli è coelo, parentes uerò nostri è paradiso pulsati sunt. Quia uerò aliquando dixerit saluator. Si filius uos liberauit, uerè liberi eritis: Nō per hoc suos ab omni lege eximere uoluit: sed à seruitute peccati liberos esse. Hoc uel ex illo innotescet, quod præmiserat. Qui facit peccatum, seruus est peccati. Ab hac peccati seruitute liberare nequiuērāt, uel ipsa legalia quidem sacrificia: dicente Apostolo. Quia ex operibus legis non iustificabitur omnis caro coram illo, Et si ex lege esset in